

**Порядок організації і здійснення
державного моніторингу вод у системі
Держводгоспу України**

ВНД 33 — 5.5 — 10 — 2002

Видання офіційне

Державний комітет України по водному господарству

Київ – 2002

Передмова

1. **Розроблений** Київським національним університетом імені Тараса Шевченка (В.К.Хільчевський – керівник роботи, В.М.Савицький, М.Р.Забокрицька, В.В.Маринич).
Управлінням комплексного використання водних ресурсів Держводгоспу України (М.Я.Бабич, Н.М.Чайковська).
2. **Внесений** Управлінням комплексного використання водних ресурсів Держводгоспу України.
3. **Затверджений** Наказом Держводгоспу України від 11.02.2002 р. №21 з введенням в дію з 1.02.2002 р.
4. **Вводиться** вперше.

© Держводгосп України, 2002

Цей нормативний документ не може бути повністю чи частково відтворений, тиражований або розповсюджений без дозволу Держводгоспу України.

З М І С Т

1	Галузь використання.....	1
2	Нормативні посилання	2
3	Визначення, позначення, скорочення	4
4	Організація спостережень за якістю поверхневих вод суші.....	7
5	Проведення спостережень.....	11
6	Виконання хіміко-аналітичних робіт і первинна обробка результатів	12
7	Узагальнення і подання інформації про якість вод.....	12

Додатки:

1	Критерії високого (ВЗ) та екстремально високого (ЕВЗ) забруднення водних об'єктів.....	15
2	Кількість пунктів спостережень за якістю поверхневих вод за радіологічними і гідрохімічними показниками в системі Держводгоспу України та порядок їх розташування на водних об'єктах (за додатком 1 до наказу Держводгоспу України від 22.02.1999 р. №16 та додатком 1 до наказу Держводгоспу України від 19.06.2001р. №113).....	16
3	Перелік показників якості води, які визначаються лабораторіями в системі Держводгоспу України (за додатком 2 до наказу Держводгоспу України від 22.02.1999 р. №16).....	17
4	Умови консервації і зберігання проб поверхневих вод, призначених для вимірювань.....	18
5	Державний моніторинг вод в системі Держводгоспу України. Паспорт пункту спостережень за якістю поверхневих вод.....	21
6	Список літератури.....	27

Державний комітет України по водному господарству	Відомчий нормативний документ	ВНД 33 – 5.5 – 10 – 2002 Введений вперше
	Порядок організації і здійснення державного моніторингу вод у системі Держводгоспу України	

1 ГАЛУЗЬ ВИКОРИСТАННЯ

Цей нормативний документ встановлює єдині вимоги щодо організації та проведення натурних та стаціонарних спостережень за основними кількісними та якісними фізико-хімічними і хімічними показниками стану річок, водосховищ, каналів, зрошувальних систем і водойм у межах водогосподарських систем міжгалузевого та сільськогосподарського водопостачання, водойм у зонах впливу атомних електростанцій (вміст радіонуклідів), поверхневих вод у прикордонних зонах і місцях їх інтенсивного виробничо-господарського використання.

Вимоги цього документу регламентують порядок отримання, оброблення, узагальнення та подання гідрохімічної і радіологічної інформації про стан та якість води водних об'єктів з метою прогнозування її змін та прийняття науково обґрунтованих рішень в галузі раціонального використання, охорони та відтворення водних ресурсів.

Внесений Управлінням комплексного використання водних ресурсів	Затверджений наказом Держводгоспу України від 11.02.2002 р. № 21	Строк введення в дію з 1.02.2002 р.
--	--	-------------------------------------

Зазначені вимоги повинні виконувати всі організації та спеціалізовані структурні підрозділи Держводгоспу України на центральному рівні і на місцях (басейнові управління водних ресурсів, облводгоспи, управління та відділи комплексного використання водних ресурсів), що здійснюють спостереження за хімічним складом поверхневих вод та їх забрудненістю за радіологічними, загальносанітарними (гідрохімічними) та специфічними показниками.

В основу цих вимог покладені п.п. 2, 5, 10-12, 16 Порядку здійснення державного моніторингу вод, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 20 липня 1996 р. №815, та п.п. 6-9, 11-13 Положення про державну систему моніторингу довкілля, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 30 березня 1998 р. №391, зі змінами, затвердженими постановою Кабінету міністрів України від 16 травня 2001 року № 528, а також вимоги діючих ГОСТ, ДСТУ та інших загальнодержавних і відомчих нормативних документів у галузі раціонального використання, охорони та відтворення водних ресурсів, перелік яких наводиться нижче.

2 НОРМАТИВНІ ПОСИЛАННЯ

У цьому нормативному документі наведено посилання на такі законодавчі акти та діючі нормативні документи:

2.1 Водний кодекс України від 6 червня 1995 р. зі змінами і доповненнями, внесеними Законом України від 21 вересня 2000 р., №1990 - III.

2.2 Постанова Кабінету Міністрів України від 20 липня 1996 р. №815 “Про затвердження Порядку здійснення державного моніторингу вод”.

2.3 Постанова Кабінету Міністрів України від 11 вересня 1996 р. №1100 “Про порядок розроблення і затвердження нормативів гранично допустимого скидання забруднюючих речовин та перелік забруднюючих речовин, скидання яких нормується”.

2.4 Постанова Кабінету Міністрів України від 30 березня 1998 р. №391 “Про затвердження Положення про державну систему моніторингу довкілля” зі змінами, внесеними постановою Кабінету Міністрів України від 16 травня 2001 р. №528 “Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 30 березня 1998р. №391”.

2.5 ДСТУ 3041-95. Гідросфера. Використання і охорона вод. Терміни та визначення.

2.6 ГОСТ 17.1.5.04-81. Охрана природы. Гидросфера. Приборы и устройства для отбора, первичной обработки и хранения проб природных вод. Общие технические условия.

2.7 ГОСТ 17.1.5.05-85. Охрана природы. Гидросфера. Общие требования к отбору проб поверхностных и морских вод, льда и атмосферных осадков.

2.8 Международный стандарт ISO 8466-1. Качество воды. Калибровка и оценка аналитических методов и определение рабочих характеристик. Часть I: Статистическая оценка линейной функции градуирования.

2.9 РД 5224.66-86. Методические указания. Система контроля точности результатов измерений показателей загрязненности контролируемой среды.

2.10. ВНД 33-1.1-13-2001. Положення про внутрішній контроль якості вимірювань у лабораторіях Державного Комітету України по водному господарству / Держводгосп України : Київ, 2001.

2.11. ВНД 33-1.1-11-2000. Типове положення про лабораторію гідрохімічного (і радіологічного) моніторингу вод облводгоспу, басейнового управління водних ресурсів / Держводгосп : Київ, 2000.

2.12. ВНД 33-5.5-02-97. Якість води для зрошення. Екологічні критерії / Держводгосп: Харків, 1998.

2.13. КНД 211.0.0.050-96. Зовнішній контроль якості вимірювання складу та властивостей проб об'єктів довкілля. Основні положення.

2.14 КНД 211.0.0.064-98. Метрологічне забезпечення. Організація проведення міжлабораторної програми контролю якості вимірювань.

2.15 КНД 211.1.4.044-95. Внутрішньолабораторний контроль похибок визначень.

2.16 СанПиН №4630-88. Санитарные правила и нормы охраны поверхностных вод от загрязнения. – М.: Минздрав СССР, 1988.

2.17 ДСанПіН. Вода питна. Гігієнічні вимоги до якості води централізованого господарсько-питного водопостачання / Затв. наказом МОЗ України від 23.12.1996 р. №383, зареєстров. Мінюстом України 15.04.1997 р. №136/1940. – Юридичний вісник України, 1997. - №16. – С.13-19.

2.18 Методика екологічної оцінки якості поверхневих вод за відповідними категоріями. Затв. наказом Мінекоресурсів від 31.03.1998 р., №44. – Київ, 1998.

2.19 Методические указания по принципам организации системы наблюдений и контроля за качеством воды водоемов на сети Госкомгидромета в рамках ОГСНК. – Л.: Гидрометеиздат, 1984.

2.20 Перелік атестованих та тимчасово допущених до використання методик визначення складу властивостей та забруднюючих речовин проб природних та стічних вод. Узгодж. Держстандартом України від 12.05.1997 р.

№1864/5-3 до 21.12.2002 р. // Якість вимірювань складу та властивостей об'єктів довкілля та джерел їх забруднення. Видання офіційне. – Київ: Мінекоресурсів України, 1997.

2.21 Обобщенный перечень предельно допустимых концентраций и ориентировочно безопасных уровней воздействия вредных веществ для воды рыбохозяйственных водоемов. Утвержд. Главрыбводоом Минрыбхоза СССР 09.08.1990 г. №12-04-11.

2.22 Наказ Державного комітету України по водному господарству від 22.02.1999 р. №16 “Про затвердження програми державного моніторингу довкілля в системі Держводгоспу України” зі змінами, внесеними наказом Державного комітету України по водному господарству від 19.06.2001р. №113 “Про внесення змін до програми державного моніторингу довкілля у системі Держводгоспу України”

2.23 НРБУ-97. Норми радіаційної безпеки України. Державні гігієнічні нормативи. – Київ, 1997.

2.24 Допустимі рівні вмісту радіонуклідів ^{137}Cs і ^{90}Sr у продуктах харчування та питній воді ДР-97 /затверджено постановою Головного державного санітарного лікаря України від 25.06.1997р. №61.

3 ВИЗНАЧЕННЯ, ПОЗНАЧЕННЯ, СКОРОЧЕННЯ

3.1. У цьому документі подано терміни, стандартизовані Водним кодексом України (ВКУ), ДСТУ 3041-95, а також наступні терміни.

Аналіз води - визначення фізичних, хімічних та інших властивостей і складу води.

Вертикаль (пункт спостережень) – умовна прямовисна лінія від поверхні води (або льоду) до дна водойми чи водотоку з відомими координатами в плані, на якій виконують спостереження для отримання даних про фізичні властивості і хімічний склад води.

Відбір проб води – процес відбору представницької частини водної маси, призначеної до дослідження її характеристик і властивостей.

Візуальні спостереження – методи визначення стану водного об'єкту шляхом його безпосереднього огляду.

Високе забруднення водного об'єкту (ВЗ) – явище, що відповідає критеріям визначення ВЗ (див. додаток 1).

Водна екосистема – взаємозв'язана система водних організмів і середовища їх проживання (вода, донні відклади, прилеглі частини суходолу), в якій відбувається циклічний взаємообмін мінеральною і органічною речовиною та енергією.

Водотік - водний об'єкт, що характеризується рухом води в напрямку похилу заглиблень в земній поверхні, створених кінетичною енергією руху вод

або перетворених цим рухом, а також водний об'єкт (потік) зі штучно створеним ложем (канал).

Гідрохімічна зйомка – проведення гідрохімічних спостережень на сукупності розрізів (створів) і станцій (вертикалей) водного об'єкту для отримання інформації про просторовий розподіл концентрацій хімічних речовин і фізичних властивостей води у визначений проміжок часу.

Гідрохімічна інформація - дані про кількісний і якісний хімічний склад природних вод, тобто про фізичні властивості і концентрації хімічних компонентів, їх співвідношення, внутрірічні і багаторічні коливання, просторові зміни концентрацій, баланс і стік хімічних речовин, а також певна низка узагальнених характеристик на основі зазначених даних (середні арифметичні і середньовиважені значення, межі коливань, характеристики мінливості тощо).

Горизонт (пункту спостережень) – місце на вертикалі (по глибині), на якій проводять комплекс робіт для отримання даних про хімічний склад та інші властивості води.

Екстремально високе забруднення водного об'єкту (ЕВЗ) – явище, що характеризується відповідністю параметрів того чи іншого водного об'єкту критеріям ЕВЗ (див. додаток 1).

Забрудненість води – наявність у воді забруднюючих речовин в концентраціях, що перевищують гранично допустимі концентрації і викликають порушення норм якості води.

Загальний моніторинг вод – моніторинг вод на державній мережі пунктів спостережень, моніторинг антропогенного впливу на водні об'єкти в цілому та у місцях їх постійного чи періодичного використання, включаючи спеціальні види моніторингу.

Кризовий моніторинг вод – моніторинг водних об'єктів у зонах підвищеного ризику як на державній мережі спостережень, так і на тимчасовій мережі, що встановлюється під час виникнення несанкціонованих чи аварійних забруднень або стихійного лиха.

Надзвичайна екологічна ситуація (НЕС) – надзвичайна ситуація техногенного, природного, соціально-політичного та іншого характеру, при якій на окремій території відбулися негативні зміни у навколишньому природному середовищі внаслідок екстремально високого забруднення та інших факторів, що обмежують або виключають можливість використання різних природних об'єктів, призводять чи можуть призвести до загибелі людей.

Показники якості води – величини, що визначають склад і властивості води, її придатність для різних видів водокористування.

Програма моніторингу – план одержання, аналізу та подання інформації при здійсненні державного моніторингу вод (ДМВ), який визначає мережі пунктів, показники і режими спостережень для водних об'єктів та джерел

забруднення вод, регламентує передачу, оброблення та використання отриманої інформації.

Програма спостережень – план здобуття первинної інформації, ДМВ, який визначає показники і режими спостережень та узагальнення їх результатів по кожному пункту мережі спостережень для водних об'єктів та джерел забруднення вод.

Спеціальний моніторинг вод – спостереження за хімічним складом і іншими властивостями природних вод з науковою метою, для охорони водних екосистем та виконання зобов'язань за міжнародними договорами і угодами.

Стан водного об'єкту – характеристика водного об'єкту по сукупності його кількісних і якісних гідрохімічних показників стосовно видам водокористування.

Створ (пункт спостережень) – умовний поперечний перетин водного об'єкту, на якому проводиться комплекс робіт для отримання даних про склад і властивості води.

Фоновий моніторинг вод – спостереження за хімічним складом і іншими властивостями води на водних об'єктах у місцях мінімального осередненого антропогенного впливу.

Частота відбору проб – число повторень за одиницю часу (день, місяць, рік) відбору проб води, яке визначається перш за все важливістю водного об'єкту або його частини в господарському відношенні.

3.2 У документі подано такі скорочення:

БУВР – басейнове управління водних ресурсів;

ВКВВР – відділ комплексного використання водних ресурсів;

ВЗ – високе забруднення;

ВЕУКВВР – виробничо-експлуатаційне управління комплексного використання водних ресурсів;

ГДК - гранично допустима концентрація;

ГНС – головні насосні станції;

ДМВ – державний моніторинг вод;

ЕВЗ – екстремально високе забруднення;

НЕС – надзвичайна екологічна ситуація;

ОВГ – обласне виробниче управління водного господарства (облводгосп);

РУВР – регіональне управління водних ресурсів.

4 ОРГАНІЗАЦІЯ СПОСТЕРЕЖЕНЬ ЗА ЯКІСТЮ ПОВЕРХНЕВИХ ВОД СУШІ

4.1. Цей розділ встановлює єдині вимоги щодо організації і здійснення загального, спеціального і кризового моніторингу вод в системі Держводгоспу України (згідно постанови Кабінету Міністрів України від 20 липня 1996 р. №815 “Про затвердження порядку здійснення державного моніторингу вод”).

4.2 Моніторинг поверхневих вод здійснюється на діючій мережі Держводгоспу, що включає 324 пункти спостережень за якістю поверхневих вод (див. додаток 2 до цього ВНД) за радіологічними і гідрохімічними показниками згідно Програми державного моніторингу довкілля у системі Держводгоспу України (за додатком 1 до наказу Держводгоспу України від 22 лютого 1999 р. №16 зі змінами, встановленими додатком 1 до наказу Держводгоспу України від 19 червня 2001 р. № 113). Ця мережа охоплює:

- місця розташування водозаборів (питного, технічного, комплексного призначення);
- водогосподарські системи комплексного, міжгалузевого та сільськогосподарського водопостачання, в тому числі ГНС магістральних каналів перекачки вод у маловодні регіони, зрошувальні і осушувальні системи;
- водні об'єкти комплексного використання (водосховища та інші штучні і природні водойми і водотоки);
- прикордонні річки, які витікають за межі України чи втікають на її територію;
- місця скиду стічних вод усіх видів в межах міст, стічних вод окремих великих промислових підприємств, колекторно-дренажних вод зі зрошуваних та осушуваних земель;
- пригребельні зони великих водосховищ;
- замикаючі створи великих і середніх річок та замикаючі створи основних приток крупних річок.

4.3 Організація спостережень за якістю поверхневих вод (обґрунтування розміщення пунктів спостережень, розташування створів, вертикалей, горизонтів відбору проб, формування програм спостережень тощо) здійснюється з обов'язковим врахуванням вимог Методических указаний (див. п.п.2.19).

4.4 Розміщення пунктів спостережень та зміни у їх розташуванні (при необхідності) здійснюються за науково обґрунтованими принципами відображення з необхідною точністю тих показників якості води, які потрібні суб'єктам ДМВ та споживачам його результатів для виконання покладених на них завдань діючими законодавчими і нормативними актами і документами.

4.5 Кожен пункт спостережень повинен мати паспорт пункту спостережень за якістю поверхневих вод, в якому в необхідному обсязі враховуються вимоги зазначених Методических указаний та діючих нормативних документів Держводгоспу України (див. п. 2.22 цього ВНД). Наявність, правильне і своєчасне заповнення такого паспорта є обов'язковим (див. додаток 5).

4.6 Пункти спостережень можуть складатися з одного чи кількох створів (див. табл. 1). На пунктах фонових спостережень (в регіонах з мінімальним забрудненням природних вод чи його відсутністю) досить одного створу спостережень.

4.7 При необхідності виконання спеціальних, додаткових чи поглиблених досліджень і наявності відповідних технічних засобів проби в тих чи інших створах можуть відбиратися за вертикалями з одного чи кількох горизонтів.

4.8 Кількість вертикалей (див. табл. 2) зумовлюється насамперед:

- шириною зони забруднення водойми (перша вертикаль розміщується на відстані не більш ніж 500 м від джерела забруднення, остання безпосередньо за межами зони забруднення);
- шириною водотоку та умовами змішування стічних вод з природними водами.

Таблиця 1 – Розташування створів у пункті спостережень за якістю води

Тип водного об'єкта	Характеристика водойми чи джерела забруднення	Кількість створів	Розташування створів
Водойма	Відсутній організований скид стічних вод або має місце рівномірна забрудненість водойм	До 3-х у водоймі в цілому	За можливості рівномірне – по акваторії з урахуванням геоморфології берегової лінії та інших факторів
	Організований скид стічних вод	Не менше 3-х у водоймі з інтенсивним водообміном	Вище джерела забруднення приблизно на 1 км (поза зоною впливу стічних вод); нижче джерела забруднення на відстані 0,5 км від місця скиду стічних вод і безпосередньо за межею зони забруднення
	Те саме	Не менше 4-х у водоймі з помірним і уповільненим водообміном	На тій частині водойми, яка не забруднюється (1), крізь місце скиду і зону забруднення (2) і безпосередньо за межею зони забруднення (1)
Водотік	Відсутність організованого скиду стічних вод	Один	З урахуванням гідрологічних і морфологічних особливостей водотоку та мети водокористувачів

	Організований скид стічних вод	Не менше двох	Вище джерела забруднення приблизно на 1 км (поза зоною впливу стічних вод); нижче джерела забруднення: в створі досить повного (не менше ніж 80%) змішування стічних вод з водою водотоку, в створі з урахуванням мети водокористувачів
--	--------------------------------	---------------	---

Таблиця 2 – Розташування вертикалей у пункті спостережень за якістю води

Тип водного об'єкта	Фактори, які зумовлюють кількість вертикалей	Кількість вертикалей	Розташування вертикалей
Водойма	Ширина зони забрудненості водойми	Не менше двох	Перша не далі ніж 0,5 км від місця скиду стічних вод; остання – безпосередньо за межею зони забрудненості
Водотік	Неоднорідність хімічного складу води у створі	Не менше трьох	На відстані 3-5 м від берега (дві), на стрижні водотоку
	Однорідність хімічного складу води у створі	Одна	На стрижні водотоку

4.9 Кількість горизонтів на вертикалі зумовлюється глибиною водотоку чи водойми у місці розташування вертикалі (див. табл. 3).

Таблиця 3 – Розташування горизонтів у пункті спостережень за якістю води

Тип водного об'єкта	Глибина водойми чи водотоку в місці вимірювання, м	Кількість горизонтів	Розташування горизонту
Водойма	<5	1	Поблизу поверхні
	10	2	Поблизу поверхні, поблизу дна
	20	3	Поблизу поверхні, поблизу дна, 10 м
Водотік	<5	1	Поблизу поверхні
	5-10	2	Поблизу поверхні, поблизу дна
	>10	3	Поблизу поверхні, на половині глибини, поблизу дна

Примітка. У стратифікованій водоймі призначається додатковий горизонт, розташований у шарі стрибка густини.

4.10 Вибір показників, що визначаються, і періодичність їх спостережень, тобто програма спостережень регламентуються додатками 1 і 2 до наказу Держводгоспу України від 22 лютого 1999 р. №16 та додатком 1 до наказу Держводгоспу України від 19.06.2001 р. № 113. Перелік показників, які повинні

визначатися спеціалізованими підрозділами Держводгоспу при регулярних вимірюваннях хімічного складу та інших властивостей поверхневих вод, наведених в додатку 3 до цього ВНД. При необхідності проведення додаткових спостережень за впливом різних джерел забруднення на якість цих вод обов'язковому визначенню підлягають такі показники як: розчинений кисень, мінералізація води (сухий залишок), сульфати, хлориди, азот амонійний, нітратний і нітритний, фосфати, нафтопродукти, біохімічне і хімічне споживання кисню, рівень радіоактивності води, величина рН, температура. (див. п..2.3). Із зазначених показників можуть бути виключені лише ті, що мають значення, істотно менші ніж ГДК протягом всього періоду спостережень.

4.11 Держводгосп України може здійснювати зміни мережі спостережень за забрудненням поверхневих вод (відкриття і закриття пунктів спостережень, створів, вертикалей горизонтів) та програм спостережень на окремих пунктах та на мережі в цілому на основі врахування існуючих інформаційних вимог і потреб, необхідних для виконання завдань у галузі водокористування, запобігання шкідливим діям вод та ліквідації наслідків таких дій.

4.12 Пункт спостережень, що відкривається, затверджується Держводгоспом, йому надається номер, найменування, встановлюється періодичність спостережень і показники, що підлягають вимірюванню (програма спостережень). Визначаються підрозділи, відповідальні за відбір проб, виконання аналітичних вимірювань та узагальнення інформації. Після затвердження змін в кількості і розміщенні пунктів спостережень, програмах робіт, що на них проводяться, необхідні уточнення вносяться до списку мережі спостережень і паспортів цих пунктів.

4.13 Кризовий моніторинг водних об'єктів у системі ДМВ Держводгоспу України здійснюється шляхом систематичних та спеціальних спостережень у зонах впливу можливих аварій та стихійного лиха. При виникненні НЕС додаткові дослідження здійснюються на тимчасових пунктах спостережень, перелік і функціональна спрямованість яких погоджується з іншими суб'єктами ДМВ.

4.14 Головною метою кризового моніторингу водних об'єктів в частині, що покладена на Держводгосп України, є моніторинг рівнів забрудненості поверхневих вод у районах водозаборів, що знаходяться у зонах впливу аварійних забруднень та додатково у місцях, які забезпечують отримання необхідної інформації для прогнозування поширення аварійних забруднень. Рівень забрудненості вод у цих зонах і місцях оцінюється шляхом порівняння вмісту пріоритетних забруднюючих речовин з відповідними ГДК та з критеріями визначення ВЗ і ЕВЗ (див. додаток 1).

5 ПРОВЕДЕННЯ СПОСТЕРЕЖЕНЬ

5.1 Спостереженням і дослідженню підлягають води водних об'єктів, перерахованих у розд. 1 та 4 цього ВНД.

5.2 Відбір проб води здійснюється згідно ГОСТ 17.1.5.05-85 та Методических указаний (див. пп.2.7 та 2.19).

5.3 Прилади і обладнання для відбору, первинної обробки і зберігання проб природної води для наступного вимірювання їх хімічного складу і інших властивостей повинні відповідати основним положенням і технічним вимогам ГОСТ 17.1.5.04-81 (див. п. 2.6).

5.4 Періодичність (частота) відбору проб на діючих пунктах мережі спостережень регламентується Програмою моніторингу довкілля в системі Держводгоспу України у частині спостережень за якістю поверхневих вод за радіологічними та гідрохімічними показниками (додаток 1 до наказу Держводгоспу України від 22 лютого 1999 р. №16), а також зазначеними вище Методическими указаниями. Частота відбору проб для радіологічних вимірювань і визначення специфічних забруднюючих речовин може коригуватися в залежності від поставлених завдань і бути щоквартальною, щомісячною, щотижневою тощо.

5.5 Відібрана проба води повинна представляти водойму або водотік чи їх частину і об'єктивно характеризувати стан водного об'єкту у певному місці і за певний проміжок часу. Спосіб відбору залежить від глибини, з якої треба взяти пробу. Пробу води з поверхні обережно відбирають чистим емальованим посудом, при цьому глибина занурення не повинна перевищувати 0,2-0,5 м. Для взяття проб з глибини використовуються батометри різних модифікацій (див. п.п. 2.6 і 2.7).

5.6 Для збереження компонентів складу води та її властивостей у тому стані, в якому вони перебували в момент відбору проби, забезпечення можливості зберігання проб протягом необхідного проміжку часу та їх транспортування застосовують консервування відібраних проб води (додаток 4). Відбір, консервування та зберігання проб води, відібраних у прикордонних зонах та в інших місцях при проведенні спостережень різними суб'єктами ДМВ, проводиться за нормативними документами, погодженими на державному чи відомчому рівнях.

5.7 При систематичних, спеціальних чи додаткових дослідженнях, рекогносцирувальних роботах на водних об'єктах, не охоплених мережею спостережень Держводгоспу України (у випадку виникнення НЕС), що включають візуальні спостереження, відмічають явища, незвичайні для даного водного об'єкту чи його частини. До таких явищ належать: наявність плаваючих домішок, плівок, нафтових і масляних плям, включень і інших домішок, надмірний розвиток чи відмирання водоростей, загибель риби, молюсків, інших водних організмів, поява піни, підвищеної каламутності, незвичайного кольору, запаху тощо.

6 ВИКОНАННЯ ХІМІКО-АНАЛІТИЧНИХ РОБІТ І ПЕРВИННА ОБРОБКА РЕЗУЛЬТАТІВ

6.1 Спостереження за якістю поверхневих вод здійснюється шляхом виконання відповідних вимірювань хімічного складу, фізико-хімічних та інших властивостей відібраних проб води лабораторіями гідрохімічного (і радіологічного) моніторингу структурних підрозділів Держводгоспу (ОВГ, БУВР, РУВР, УКВВР, ВКВВР).

6.2 Зазначені вимірювання виконуються за методиками, допущеними до поточного використання (див. п. 2.20), з врахуванням вимог і відповідних вказівок Методических указаний (див. п. 2.19).

6.3 Структурні підрозділи (лабораторії) – виконавці аналітичних робіт повинні бути акредитовані метрологічною службою Держводгоспу на проведення цих робіт та інших контрольних вимірювань.

6.4 Обробка і оформлення результатів вимірювань (хіміко-аналітичних даних), попередні висновки за цими результатами здійснюється на місцях структурними підрозділами Держводгоспу, що виконують зазначені роботи. Реєстрація результатів вимірювань здійснюється їх безпосередніми виконавцями у порядку і за формами (відомості відбору і аналізу проб води, спеціальні і зведені відомості, повідомлення про НЕС та джерела забруднень водних об'єктів та ін.), встановленими загальнодержавними і відомчими нормативними документами і актами, які повинні бути пристосованими для комп'ютерної обробки.

6.5 Оцінка якості отриманих даних, визначення їх достовірності і відтворюваності, обчислення похибки інструментального вимірювання показників здійснюються за відповідними вказівками застосованих методик, вимогами міжнародного стандарту ISO 8466-1 та іншими діючими нормативними документами: РД 52.24.66-86, ВНД 33-1.1-13-2001, КНД 211.1.4.044-95 (див. п.п. 2.8 – 2.10 і 2.15).

6.6 Одночасно з виконанням аналітичних робіт проводиться внутрішньолабораторний і зовнішній контроль якості проведених вимірювань. Цей контроль регламентується вимогами ВНД 33-1.1-13-2001, КНД 211.0.0.050-96, КНД 211.1.4.044-95 (див. п.п. 2.10, 2.13 і 2.15). Періодично проводиться також міжлабораторний контроль якості аналізу вод і інструментальних вимірювань (інтеркалібрування) згідно КНД 211.0.0.064-98 (див. п. 2.14).

7 УЗАГАЛЬНЕННЯ І ПОДАННЯ ІНФОРМАЦІЇ ПРО ЯКІСТЬ ВОД

7.1 Інформація про результати систематичних, спеціальних та цільових (у випадках виникнення ВЗ та ЕВЗ) досліджень водних об'єктів узагальнюється, оформляється і подається за встановленими загальнодержавними або відомчими регламентами і формами, обов'язковими

для всіх підрозділів Держводгоспу, які здійснюють будь-які заходи з моніторингу поверхневих вод. Умови і правила застосування зазначених регламентів встановлюються спеціальними вказівками Держводгоспу.

7.2 Первинна гідрохімічна інформація обробляється і узагальнюється з застосуванням уніфікованого і сертифікованого програмного забезпечення і сучасних комп'ютерних засобів, що дає можливість співставляти і порівнювати отримані результати.

7.3 Узагальнення первинних даних здійснюють щомісячно для показників, які визначаються частіше ніж один раз на місяць, або щоквартально для всіх інших показників. Згідно ВНД 33-1.1-11-2000 (див. п.2.11) безпосереднім виконавцем цих робіт є лабораторія гідрохімічного (і радіологічного) моніторингу у складі БУВР, РУВР, ОВГ чи інших підрозділів Держводгоспу, яка (якщо це центральна лабораторія) подає оброблену і узагальнену інформацію відповідним відомчим організаціям і структурам.

7.4 На основі первинних даних, отриманих при проведенні спостережень на місцях відбору проб (візуальні спостереження, аналітичні роботи *in situ*, тобто на місці і під час відбору проб), виконанні відповідних вимірювань в стаціонарних умовах, лабораторії – виконавці готують інформацію, що включає:

- узагальнені дані спостережень (за певний проміжок часу або на певній території чи у межах певного водного об'єкту або його частини);
- узагальнені комплексні показники (за множиною досліджених параметрів), наприклад, індекси забруднення води, показники, розраховані на основі єдиних критеріїв якості води, класи і категорії якості вод тощо);
- оцінку забрудненості водних об'єктів за даними спостережень;
- оцінку тенденцій змін якості вод у часі і просторі;
- оцінку рівня перевищення нормованих показників, що визначають придатність води для різних видів водокористування (за нормативними документами, наведеними в п.п. 2.16-2.18, 2.21);
- дані про джерела забруднення водного об'єкту (за формою, наведеною в додатку 5).

7.5 При узагальненні отриманих вихідних даних оцінку якості води водойм і водотоків за гідрохімічними показниками (див. додаток 3) здійснюють, співставляючи результати вимірювань цих показників в окремих пунктах спостережень з нормами якості вод для різних водогосподарських потреб згідно з нормативними документами, зазначеними в п.п.2.12, 2.16, 2.17, 2.23 і 2.24 (для радіонуклідів).

Екологічна оцінка якості поверхневих вод здійснюється за відповідними категоріями згідно Методики 2.18.

7.6 Порядок передачі даних про якість поверхневих вод підрозділами Держводгоспу встановлюється спеціальними наказами Держводгоспу відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 20 липня 1996 р. №815.

7.7 Дані спостережень на місцях (оброблені, узагальнені і необхідним чином оформлені) подаються до центральних органів Держводгоспу (управління комплексного використання водних ресурсів) у наступні строки:

- щомісячно, до 5-го числа наступного місяця, про кількість відібраних проб та виконаних аналізів;
- щомісячно, до 20-го числа наступного місяця, про результати радіологічних спостережень;
- щоквартально, до 20-го числа місяця, наступного за звітним кварталом, про результати гідрохімічних спостережень з аналізом стану водного об'єкту в порівнянні з аналогічним періодом минулого року.

При аварійному забрудненні оброблені, узагальнені і оформлені дані подаються також до відділу техногенно-екологічної безпеки Кризового центру.

7.8 Встановлення та необхідне коригування термінів подання первинної інформації від ОВГ та управлінь (відділів) водних ресурсів, що входять у сферу діяльності БУВР, подача і розгляд пропозицій про методичне керівництво водогосподарськими організаціями з питань проведення ДМВ, остаточне узагальнення отриманих даних про хімічний склад і забруднення поверхневих вод суходолу здійснюється на рівні басейнових управлінь водних ресурсів.

7.9 Надання необхідної допомоги водогосподарським організаціям на місцях з методичних та метрологічних питань при здійсненні моніторингу вод покладається на управління комплексного використання водних ресурсів, управління науки, нормативно-технічного забезпечення та проектних робіт, метрологічну службу Держводгоспу.

**Критерії
високого (ВЗ) та екстремально високого (ЕВЗ)
забруднення водних об'єктів**

Рівні ВЗ:

- максимальний разовий вміст одного чи декількох нормованих речовин в концентраціях, що перевищують ГДК, встановлені для водних об'єктів, від 10 до 100 разів, величина біохімічного споживання кисню за п'ять діб (БСК₅) від 15 до 60 мг О₂/дм³, зниження концентрації розчиненого кисню до 2 мг/дм³;
- вміст радіонуклідів у воді від 400 до 40 000 Бк/дм³ (від 10⁻⁸ до 10⁻⁶ Кі/дм³);
- покриття плівкою (нафтовою, масляною тощо) від ¼ до 1/3 поверхні водного об'єкту при його видимій площі до 6 км²;
- покриття плівкою поверхні водного об'єкту на площі від 1 до 2 км² при його видимій площі більше 6 км².

Рівні ЕВЗ:

- максимальний разовий вміст одного чи декількох нормованих компонентів в концентраціях, що перевищують ГДК в 100 і більше разів;
- вміст радіонуклідів у воді перевищує 40 000 Бк/дм³;
- виникнення запаху інтенсивністю 4 бали і більше, нехарактерного для води раніше;
- покриття плівкою (нафтовою, масляною тощо) більше 1/3 поверхні водного об'єкта при його видимій площі до 6 км²;
- покриття плівкою поверхні водного об'єкта на площі 2 і більше км² при його видимій площі більше 6 км²;
- зниження вмісту розчиненого кисню до 2 і менше мг/дм³;
- збільшення величини БСК₅ понад 60 мг О₂/дм³;
- масова загибель тваринних та рослинних гідробіонтів.

Додаток 2
до розділу 4
ВНД “Порядок організації здійснення
державного моніторингу вод у системі
Держводгоспу України”

Кількість пунктів спостережень за якістю поверхневих вод за радіологічними та гідрохімічними показниками в системі Держводгоспу України та порядок їх розташування на водних об'єктах (за додатком 1 до наказу Держводгоспу України від 22.02.1999 р. №16 та додатком 1 до наказу Держводгоспу України від 19.06.2001 р. № 113.

№ п/п	Басейн річки, водний об'єкт регіон	Кількість пунктів							
		річки, водосховища	питні водозабори	технічні водозабори	зрошувальні системи	30-км зона ЧАЕС	транскордонні річки	зони впливу АЕС	Разом
1.	р.Дніпро	14	28	33	19	4	17	12	127
	<i>Київське вдсх</i>	-	9	7	-	4	5	8	33
	<i>Канівське вдсх.</i>	1	2	7	-	-	10	2	22
	<i>Кременчуцьке вдсх.</i>	1	8	3	8	-	-	-	20
	<i>Дніпродзержинське вдсх.</i>	2	3	7	-	-	2	-	14
	<i>Дніпровське вдсх.</i>	-	4	5	4	-	-	-	13
	<i>Каховське вдсх.</i>	2	1	4	7	-	-	2	16
	<i>р.Інгулець</i>	8	1	-	-	-	-	-	9
2.	р.Південний Буг	11	13	5	-	-	-	1	30
3.	р.Сіверський Донець з річками Приазов'я	26	1	28	-	-	5	-	60
4.	р.Дністер	5	18	10	-	-	1	-	34
5.	р.Дунай з причорноморськими лиманами і деякими притоками Дністра	16	9	10	-	-	13	-	48
6.	р.Західний Буг	1	4	-	-	-	1	-	6
7.	р.Вісла	-	-	-	-	-	2	-	2
8.	Крим	-	6	4	7	-	-	-	17
	Загальна кількість пунктів	73	79	90	26	4	39	13	324

Примітка. У графу “Річки, водосховища” увійшли пункти спостереження, які не прив'язані до водозаборів та інших гідротехнічних об'єктів.

Перелік показників якості води, які визначаються лабораторіями в системі Держводгоспу України (за додатком 2 до наказу Держводгоспу України від 22.02.1999 р. №16)

№ п/п	Показники	Одиниця виміру
<i>а) Радіонукліди</i>		
1.	Цезій-137	Кі/дм ³
2.	Стронцій-90	Кі/дм ³
<i>б) Загально-санітарні показники</i>		
3.	Температура води	град. С
4.	Прозорість	см
5.	Запах	бали
6.	Кольоровість	град.
7.	Завислі речовини	мг/ дм ³
8.	рН	-
9.	Азот амонійний	мг/ дм ³
10.	Азот нітритів	мг/ дм ³
11.	Азот нітратів	мг/ дм ³
12.	Фосфати	мг/ дм ³
13.	Хімічне споживання кисню (ХСК)	мг/ дм ³
14.	Біохімічне споживання кисню (БСК)	мг О ₂ / дм ³
15.	Розчинений кисень	мг О ₂ / дм ³
16.	Лужність	мг-екв/ дм ³
17.	Кислотність	мг-екв/ дм ³
18.	Жорсткість	мг-екв/ дм ³
19.	Сухий залишок	мг/ дм ³
20.	Сульфати	мг/ дм ³
21.	Хлориди	мг/ дм ³
22.	Кальцій	мг/ дм ³
23.	Магній	мг/ дм ³
24.	Залізо	мг/ дм ³
25.	Калій	мг/ дм ³
26.	Натрій	мг/ дм ³
<i>в) Специфічні показники</i>		
27.	Феноли	мг/ дм ³
28.	Нафтопродукти	мг/ дм ³
29.	Амінопродукти	мг/ дм ³
30.	Нітропродукти	мг/ дм ³
31.	Хром трьохвалентний	мг/ дм ³
32.	Хром шестивалентний	мг/ дм ³
33.	Мідь	мг/ дм ³
34.	Цинк	мг/ дм ³
35.	Марганець	мг/ дм ³
36.	Фтор	мг/ дм ³
37.	Кадмій	мг/ дм ³
38.	Нікель	мг/ дм ³
39.	Алюміній	мг/ дм ³
40.	Свинець	мг/ дм ³
41.	Кобальт	мг/ дм ³
42.	Ртуть	мг/ дм ³
43.	Пестициди	мг/ дм ³
44.	Синтетичні поверхнево-активні речовини СПАР	мг/ дм ³

Умови консервації і зберігання проб поверхневих вод, призначених для аналізу

Досліджуваний компонент	Підготування проби, консервація	Терміни та умови зберігання	Посуд
1	2	3	4
Колірність	Фільтрування через мембранний фільтр 0,45 мкм	Не більше 2-3 год після відбору, визначення одразу після відбору	Поліетиленовий
Водневий показник (рН)	Лише у свіжих пробах	Зберіганню не підлягає	Поліетиленовий або скляний
Розчинений кисень	Не консервують Фіксація розчинами сульфату марганцю і суміші йодистого калію з гідроксидом калію одразу після відбору	Визначають на місці і в момент відбору проби Визначають на місці і в момент відбору проб не більше доби після відбору і фіксації	Скляний
Сірководень і сульфід	Фіксація розчином диметилпарафенилендіаміну і хлорного заліза одразу після відбору	Не більше 2-3 діб після відбору і фіксації	Те саме
Твердість, кальцій, магній, натрій, калій, хлориди	Фільтрування крізь мембранний фільтр 0,45 мкм	Проби можуть зберігатися протягом тривалого часу	Скляний або поліетиленовий
Сульфати	Фільтрування крізь мембранний фільтр 0,45 мкм; консервація 2-3 мл хлороформу на 1 дм ³ води	Проби можуть зберігатися після консервації протягом тривалого часу	Те саме
Гідрокарбонати (лужність)	Фільтрування крізь мембранний фільтр 0,45 мкм	Не більше доби	Поліетиленовий
Іони амонію, нітриту, нітрати, азот загальний, фосфати	Фільтрування крізь мембранний фільтр 0,45 мкм; консервація 2-4 мл хлороформу на 1 дм ³ води	Аналіз після відбору, після консервації не більше 1-3 діб при температурі 3-5°C	Скляний або поліетиленовий

Продовження додатку 4

1	2	3	4
Кремнекислота (кремній загальний)	Фільтрування крізь мембранний фільтр 0,45 мкм; консервація 1 мл розчину H_2SO_4 (1:3) на 1 дм ³ води	Аналіз після відбору проби, при консервації можливе зберігання 2-3 доби при 1-3°C	Поліетиленовий
Органічний вуглець	Фільтрування крізь мембранний фільтр 0,45 мкм; консервація 2 мл 3%-го розчину хлорної ртуті на 1 дм ³ води	Аналіз одразу після відбору, при консервації допустиме зберігання не більше ніж 3-5 діб при температурі 3-5°C	Скляний з притертими пробками
Хімічне споживання кисню	Фільтрування крізь мембранний фільтр 0,45 мкм; консервація 1 мл розчину сірчаної кислоти (1:3) на 1 дм ³ води	Аналіз одразу після відбору, при консервації допустиме зберігання не більше доби при температурі 3-5°C	Скляний
Нафтопродукти, жири	Екстракція на місці відбору чи консервація проб 2-4 мл чотирихлористого вуглецю на 1 дм ³ води	Аналіз після відбору, при консервації можливе зберігання не більше 2 тижнів у прохолодному і темному місці	Скляний з притертими пробками (або обгорнутими фольгою)
Синтетичні поверхневоактивні речовини (СПАР)	Консервація 2-4 мл хлороформу на 1 дм ³ води	Аналіз після відбору, при консервації можливе зберігання 2-3 доби при температурі 3-5°C	Скляний
Феноли	Консервація 4 г гідроксиду натрію на 1 дм ³ води	Аналіз не пізніше 4 год. після відбору, при консервації можливе зберігання протягом 3-4 діб при температурі 3-4°C	Те саме
Пестициди	екстракція на місці відбору чотирихлористим вуглецем	Не пізніше 2 діб після відбору	Скляний (недопустиме застосування гумових пробок)
Важкі метали	Фільтрування крізь мембранний фільтр 0,45 мкм; консервація соляною кислотою (20 мл очищеної HCl 1:1 на 1 дм ³ води)	Після консервації проби можуть зберігатися протягом тривалого часу	Скляний
Ціаніди	Консервація гідроксидом натрію до рН=11	Аналіз після відбору, температура 3-4°C	Те саме

Закінчення додатку 4

1	2	3	4
Аміни	Фільтрування крізь мембранний фільтр 0,45 мкм; консервація розчином соляної кислоти до рН=1÷2	При консервації можливе зберігання протягом 3-5 діб, у випареному стані солі амінів зберігаються протягом тривалого часу над силікогелем (водопоглинач)	- “ -
Органічні кислоти	Фільтрування крізь мембранний фільтр 0,45 мкм	Аналіз не пізніше доби після відбору, температура 2-4°C	- “ -
Гумінові кислоти		Проби зберігаються протягом тривалого часу (до 2 місяців), при температурі 3-5°C	Скляний або поліетиленовий

Примітка. В додаток введені також деякі показники, які не входять в перелік показників якості вод, що контролюються зараз хіміко-аналітичними підрозділами Держводгоспу, зокрема, сірководень, сульфідиди, органічний вуглець, жири, органічні кислоти. Це зумовлено можливими корективами даного переліку, наприклад, при проведенні спеціальних досліджень.

Державний моніторинг вод у системі Держводгоспу України

ПАСПОРТ пункту спостережень за якістю поверхневих вод

Найменування водного об'єкту, найменування та місцезнаходження пункту спостережень

Рік відкриття та підстави для відкриття (наказ, вказівка, план розвитку мережі спостережень тощо та дата затвердження відповідного документу) пункту спостережень _____

---

1 Загальні відомості

1.1 Найменування підрозділу, що здійснює спостереження за якістю води (спостереження на місці та відбір проб) _____

1.2 Найменування підрозділу, що здійснює вимірювання хімічного складу та інших властивостей відібраних проб води в стаціонарних (лабораторних) умовах _____

1.3 Найменування адміністративної одиниці, на території якої розміщений пункт _____

1.4 Найменування водного об'єкту та його код _____

1.5 Найменування водних об'єктів, в які впадає даний об'єкт (вказуються всі водні об'єкти, включаючи моря); найменування басейну ріки, моря _____

1.6 Найменування пункту спостережень, його номер (код) _____

1.7 Мета спостережень, рік, з якого вони здійснюються з цією метою _____

1.8 Кількість створів в пункті спостережень; рік, з якого вони встановлені і діють _____

1.9 Забезпеченість необхідною гідрологічною інформацією (витрати, рівні, швидкості течії); дані для розрахунку створів гарантованого змішування стічних і природних вод; віддалі від розміщеного вище джерела забруднення до створів в пункті спостережень і від створів до діючих гідрологічних постів _____

---

2 Відомості про створ пункту спостережень

2.1 Найменування та номер створу _____

2.2 Розташування створів у пункті спостережень за якістю води; віддаль від гирла водотоку (для водосховища від греблі); від постійного об'єкту-орієнтиру (водозабір, інша гідротехнічна споруда тощо), від джерела забруднення, від створу гарантованого змішування _____

2.3 Кількість вертикалей у створі, рік, з якого у створі встановлена така кількість вертикалей _____

2.4 Розташування вертикалей, м (км) від берега водотоку, місця скиду стічних вод, на стрижні водотоку; номери вертикалей _____

2.5 Кількість горизонтів на вертикалях; розміщення, м від поверхні; рік, з якого встановлена така кількість вертикалей _____

2.7 Спосіб відбору проб (з берега, з човна, з мосту чи іншої гідротехнічної _____

споруди, вбрід тощо) _____
_____

2.8 Обладнання, що використовується для відбору проб води (назва, тип, марка) _____
_____

2.9 Програма спостережень (періодичність або частота відбору проб, перелік показників, які вимірюються, підрозділи, відповідальні за відбір проб, вимірювання показників та узагальнення отриманої інформації); рік, з якого спостереження проводяться за цією програмою _____
_____

2.10 Строки і способи доставки проб води в спеціалізовані хіміко-аналітичні підрозділи, що здійснюють вимірювання її хімічного складу, та інших властивостей _____
_____

2.11 Перелік спеціальних чи додаткових спостережень, що проводяться на даному створі; рік, з якого вони проводяться та їх періодичність _____
_____

3 Схема ділянки водного об'єкту в місці розташування пункту спостережень за якістю поверхневих вод

3.1 Карта-схема ділянки водного об'єкту, на якій проводяться спостереження.

3.2 Умовні позначення _____
_____

3.3 Стислий опис водного об'єкту в цілому і його ділянки в районі пункту спостережень; морфометричні характеристики, водообмін, гідрологічний режим, характер живлення, витрати води, м³/сек, швидкість, м/сек, ширина, і глибина, м (в характерні гідрологічні фази) _____
_____
_____
_____
_____

4 Відомості про джерела забруднення водного об'єкту

4.1 Випадки високого (ВЗ) та екстремально високого (ЕВЗ) забруднення водного об'єкту (показники, дата, причина); можливості виникнення ВЗ та ЕВЗ водного об'єкту в місцях розташування пунктів спостережень за якістю природних вод; випадки аварійних ситуацій на підприємствах, які можуть бути причиною і джерелами забруднення вод; можливості надходження забруднюючих речовин у водний об'єкт внаслідок аварійної ситуації на підприємстві _____

_____

_____

4.2 Відомості про джерела забруднення

Пункт спостережень (за поз.1.б), розміщений нижче скиду стічних вод	Рік заповнення таблиці (поточний)	Міністерство (відомство), його код (згідно з 2ПП-водгосп)	Найменування джерела забруднення, код (згідно з 2ПП – водгосп)	Віддаль від місця скиду стічних вод до створу, км	Скид стічних вод, м ³ /добу; тис м ³ /рік	Кількість забруднюючих речовин у стічних водах, мг/дм ³						
						Кількість скинутих забруднюючих речовин, т/рік						
						БСК	ХСК	СПАР	Азот мінеральний (за сумою азоту в NH ₄ ⁺ , NO ₃ ⁻ та NO ₂ ⁻)	Нафтопродукти	Феноли	Інше

4.3 Інші відомості _____

5 Відомості про інспекції

№ п/п	Дата проведення інспекції	ПІБ, посада інспектуючого	Відомості про дотримання строків і перелік необхідних робіт	Правильність проведення візуальних спостережень і вимірювань “першого дня”	Правильність відбору проб води, їх консервування і зберігання	Правильність виконання поточних стаціонарних хіміко-аналітичних вимірювань	Пропозиції по усуненню знайдених недоліків

Посада, ПІБ,
дата та підпис особи,
яка заповнює паспорт

Примітки

До пунктів 1.1 і 1.2. Подаються повні назви відповідних підрозділів.

До пунктів 1.4 і 1.6. Водні об'єкти, на яких знаходяться створи спостережень, кодуються згідно з “Класифікатором річок України для кодування водойм при веденні державної статистичної звітності про використання води за формою 2-ТП (водгосп)”.

Номер створу складається з назви басейну, 5 груп 4-х значущих цифр коду водного об'єкту, а також групи з 4-х цифр коду створу (кілометр від гирла річки) та групи з 4-х цифр, що включає у себе номер створу на даному водному об'єкті (два знаки) та код області (два знаки).

Нумерацію створів на водотоках слід здійснювати згідно з порядком гідрографічної схеми: на головній річці (від витoku до гирла), потім на притоках головної річки у порядку їх впадіння (від витoku до гирла). Нумерацію створів на непроточних водоймах слід здійснювати за годинниковою стрілкою, починаючи від витoku річки (греблі), на проточних водоймах – за напрямом течії.

До пункту 1.5. Вказуються назви всіх водних об'єктів, через які

зазначений водний об'єкт зв'язаний з морем або безстічним озером та його належність до басейну головної річки, річкової системи, моря.

До пункту 2.1. Найменування створу не повинно бути однаковим з найменуванням пункту спостережень. В найменуванні створу слід вказати його розміщення відносно потенційного джерела забруднення (населеного пункту, скиду стічних вод) та відстань до цього джерела.

До пункту 3.1. На карту-схему ділянки водного об'єкту, на якій проводяться спостереження, слід нанести населені пункти (основний, який дає назву пункту спостережень, та інші, поблизу яких розміщуються створи спостережень), оконтуривши їх територію, постійні орієнтири, до яких зроблена прив'язка створів, джерела забруднення води, острови і притоки на ділянці контролю. Наводяться найменування водного об'єкту, його приток, населених пунктів, вказуються напрямки течій. Для побудови карти-схеми як правило застосовується масштаб від 1 : 400 000 до 1 : 100 000.

До пункту 3.2. До обов'язкових позначень на карті-схемі слід віднести: ● - створ пункту спостережень, ◆ - гідрологічний пост, ★➤ - місце скиду стічних вод та його номер на схемі. Всі інші умовні позначення на карті-схемі слід детально пояснити.

До пункту 3.3. Для зарегульованих ділянок рік замість мінімальної середньої місячної витрати води 95%-ної забезпеченості слід наводити чисельне значення санітарного попуску.

До пункту 4. Не повинно бути незаповнених граф. У випадку відсутності організованого скиду стічних вод різного походження чи відомостей про джерела забруднення, відсутності ВЗ і ЕВЗ водних об'єктів, аварійних ситуацій в місцях розташування пунктів спостережень слід вказувати на ці факти записами "організований скид стічних вод відсутній" (якщо пункт спостережень розміщений в районах зрошуваного, осушуваного чи богарного землеробства додатково вказують і на це), "відомості про джерела забруднення відсутні" (слід вказати причини цього положення і означити заходи для його виправлення), "випадків ВЗ і ЕВЗ не спостерігалось", "аварійних ситуацій не спостерігалось", "можливості скидів значної кількості забруднюючих речовин немає" тощо. Відомості, що вносяться у цей розділ, слід щорічно поновлювати.

Список літератури

1. Зенин А.А., Белоусова Н.В. Гидрохимический словарь. – Л.: Гидрометеиздат, 1988. – 240 с.
2. Пелешенко В.І., Хільчевський В.К. Загальна гідрохімія. – К.: Либідь, 1997. – 384 с.
3. Руководство по контролю качества водных ресурсов в системе Госводхоза Украины / составители А.В.Яцык, А.П.Чернявская, А.И.Денисова. Киев: ТВіМС, 1994. – 107 с.
4. Руководство по химическому анализу поверхностных вод суши / Под ред. А.Д.Семенова. – Л.: Гидрометеиздат, 1977. – 532 с.
5. Хільчевський В.К. Водопостачання і водовідведення: гідроекологічні аспекти. – К.: ВЦ “Київ. ун-т”, 1999. – 319 с.